



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR. 410.023.03.2016

P/16/040

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli P/16/040 – Funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego dla dzieci w latach 2013-2016 (I półrocze)

Jednostka przeprowadzająca kontrolę Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Krakowie

Kontroler Jerzy Baranek, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/111/2016 z 15 września 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 1-2)

Jednostka kontrolowana Centrum Usług Socjalnych w Chrzanowie, ul. Kolonia Stella 11, 32-500 Chrzanów (CUS lub Centrum)

Kierownik jednostki kontrolowanej Alina Suchan, Dyrektor

(dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna¹

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli Centrum Usług Socjalnych w Chrzanowie zapewniło dostępność rodzajów pomocy wynikających z przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej². Działająca w ramach CUS świetlica w połączonych formach: specjalistycznej i opiekuńczej, w szczególności świadczyła dzieciom opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizowanie czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań, jak również organizowała zajęcia socjoterapeutyczne, korekcyjne i wyrównawcze. Do placówki przyjmowano dzieci z zaburzeniami zachowania, nadpobudliwością, zaburzeniami emocjonalnymi, dzieci zaniedbane wychowawczo oraz z rodzin dysfunkcyjnych. W okresie objętym kontrolą wszystkie dzieci chętne do uczestnictwa w zajęciach zostały przyjęte bez oczekiwania, a czas i godziny pracy świetlicy dostosowane były do ich potrzeb.

Centrum zapewniło prowadzenie zajęć w placówce przez wykwalifikowaną kadrę wychowawczą (która w ciągu roku podnosiła swoje kwalifikacje, uczestnicząc w stosownych szkoleniach), odpowiednie warunki lokalowe, sanitarno-higieniczne oraz dowóz/odwóz dzieci do placówki. NIK zwraca uwagę na brak od marca 2014 r. psychologa w placówce, który zdaniem NIK jest istotnym czynnikiem w prawidłowym wypełnianiu przez placówkę wsparcia dziennego zadań opiekuńczo-wychowawczych. Dla poszczególnych uczniów sporządzono indywidualną kartę obserwacji dziecka, a dla dzieci z dysfunkcją dodatkowo arkusze oceny poziomu funkcjonowania dziecka. Zaznaczyć należy jednak, iż Centrum nie dopełniło obowiązku wynikającego z regulaminu organizacyjnego placówki i nie opracowało indywidualnych programów pracy z dzieckiem.

Przeprowadzone badania ankietowe wśród wychowanków, ich rodziców/opiekunów oraz wychowawców i nauczycieli wskazują na wysoki poziom zadowolenia wychowanków, rodziców oraz wychowawców z działalności Centrum. Wśród wychowanków 78% było bardzo zadowolonych z uczęszczania do niej, a 77% wskazało, że zajęcia są ciekawe i pożyteczne oraz że mogą otrzymać wsparcie od wychowawców zatrudnionych w CUS.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie. W niniejszym wystąpieniu zastosowano ocenę opisową.

² Dz. U. z 2016 r., poz. 575 ze zm., dalej – *ustawa o wspieraniu rodziny*.

Również nauczyciele i wychowawcy szkolni uczący dzieci uczęszczające do Centrum wskazywali, że zachowanie dzieci uległo poprawie.

Wyniki ankiet wskazują jednak na potrzebę zintensyfikowania współpracy CUS z rodzicami/opiekunami dzieci uczęszczających do placówki wsparcia dziennego, ich wychowawcami i nauczycielami. Wśród rodziców 46,7% wskazało, że kontakt z wychowawcami w świetlicy ma od jednego do 4 razy w roku, a 5 nauczycieli (na 35) nie wiedziało, że ich podopieczni uczęszczają do placówki wsparcia dziennego. W ocenie NIK nawiązanie przez Centrum ściślejszej współpracy z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Chrzanowie przyczyni się do wspólnego identyfikowania, diagnozowania potrzeb, programowania działań (w tym zachęcania rodziców do korzystania przez dzieci z placówek wsparcia dziennego) oraz monitorowania sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w sprawowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Prawidłowość pracy placówki wsparcia dziennego

Opis stanu
faktycznego

CUS zostało powołane uchwałą Rady Miejskiej w Chrzanowie³. Zgodnie ze statutem celem Centrum było m.in. zapewnienie wsparcia społecznego osobom, które mają trudności w życiu codziennym, w tym w zakresie edukacji. Przedmiotem działalności jest m.in. świadczenie pomocy i opieka nad dziećmi i młodzieżą z rodzin niewydolnych wychowawczo.

(dowód: akta kontroli str. 4-13)

W ramach CUS działały dwie placówki wsparcia dziennego, tj. Świetlica Opiekuńcza i Świetlica Specjalistyczna (*placówka wsparcia dziennego lub świetlica*). Zgodnie z regulaminem organizacyjnym⁴:

- celem świetlicy było m.in.: zapewnienie opieki wychowawczej, łagodzenie niedostatków wychowawczych w rodzinie, pomoc w nauce, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne oraz tworzenie warunków do nauki własnej, rozwijanie uzdolnień i zainteresowań wychowanków;
- do zadań świetlicy należało m.in.: wspieranie rodzin przez objęcie dziecka działaniami wychowawczymi, opiekuńczymi i edukacyjnymi; współdziałanie z wychowankami, ich rodzinami oraz odpowiednimi organami i instytucjami w celu tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi dzieci i młodzieży; pomoc w kryzysach szkolnych, rodzinnych, rówieśniczych i osobistych; opracowanie i realizacja indywidualnych programów pracy z wychowankami; codzienne grupowe prowadzenie zajęć zgodnie z tygodniowym ich rozkładem.

(dowód: akta kontroli str. 14-29, 254-257)

W okresie objętym kontrolą CUS nie organizowało:

- indywidualnych spotkań z każdym rodzicem i dzieckiem, na których przedstawiłoby ofertę świetlicy środowiskowej i terapeutycznej, ustaliło zasady wzajemnej współpracy oraz uzyskania informacji o dziecku;
- spotkań ze wszystkimi rodzicami w celu przedstawienia wszystkich pracowników i rodziców, planów na najbliższy czas (semestr, rok) oraz zaangażowania rodziców w ich realizację;
- zajęć integrujących poszczególne grupy dzieci (poznania się dzieci, wspólnego ustalenia planu i rodzaju zajęć).

CUS posiadało stronę internetową, na której były podane informacje o placówce. Brak było m.in. informacji na temat naboru dzieci do placówki wsparcia dziennego, kto może z nich korzystać, celu jej działania, form pomocy z jakich mogą korzystać dzieci i ich rodziny oraz zajęć, jakie proponowane są dzieciom. W toku kontroli uzupełniono przedmiotową stronę o dane dotyczące m.in. naboru do placówki wsparcia dziennego oraz zakresu jej działania.

³ Uchwała Nr LVII/540/06 Rady Miejskiej w Chrzanowie z dnia 17 października 2006 r. w sprawie utworzenia zespołu gminnych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej o nazwie „Centrum Usług Społecznych” (tekst jednolity).

⁴ Zarządzenie Dyrektora Centrum Usług Społecznych w Chrzanowie w sprawie Regulaminu Świetlicy Środowiskowej i Terapeutycznej w Chrzanowie z dnia 29 grudnia 2011 r. Regulamin był jeden dla obydwu świetlic, bez podziału na opiekuńczą i specjalistyczną.

(dowód: akta kontroli str. 220-222)

Dyrektor Centrum wyjaśniła⁵, że nabór dzieci do świetlic prowadzony był w różnej formie:

- na początku roku szkolnego kierownik Działu Świetlic uczestniczy w spotkaniach z dyrektorami szkół podstawowych oraz pedagogami szkolnymi, na których przedstawia możliwości zapisu dzieci do świetlicy, zasady jej funkcjonowania, rozlepia w szkole ogłoszenia informujące o naborze;
- wychowawcy zatrudnieni w świetlicy uczestniczyli w zebraniach rodziców organizowanych w szkołach, podczas których przedstawiali aktualną ofertę zajęć świetlicowych,
- ponadto pod koniec roku szkolnego (w czerwcu) organizowany jest dzień otwarty dla wszystkich rodziców z gminy Chrzanów, podczas których rodzice mogą zapoznać się z zadaniami realizowanymi w świetlicach.

(dowód: akta kontroli str. 227-230)

Zasady oraz procedura przyjęcia dziecka do świetlicy były określone w Regulaminie Organizacyjnym Świetlicy. Zgodnie z postanowieniami Regulaminu uczestnikami zajęć w świetlicy mogli być:

- uczniowie szkół podstawowych uczęszczających do klas od I do VI mieszkający na terenie gminy Chrzanów;
- dzieci zakwalifikowane przez Zespół ds. Kwalifikacji⁶, po spełnieniu warunków określonych w załączniku nr 2 do Regulaminu, tj. mieszkają na terenie gminy Chrzanów, uczęszczają do szkół podstawowych do klas I-VI, nie posiadają dysfunkcji uniemożliwiających pracę terapeutyczną w grupie (np. ze zdiagnozowanym autyzmem, zagrożone niedostosowaniem społecznym).

Podstawą zakwalifikowania dziecka do placówki wsparcia dziennego był wniosek o zakwalifikowanie dziecka do danej świetlicy, złożony przez rodzica/opiekuna dziecka (załącznik nr 3b do Regulaminu). Wniosek zawierał m.in. informacje o dziecku (imię i nazwisko, datę i miejsce urodzenia, adres zamieszkania, telefon kontaktowy rodzica/opiekuna, szkoła do której uczęszcza), uzasadnienie wniosku, informacje na temat stanu zdrowia oraz opinie Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. Przez Internet nie można było pobrać druku przedmiotowego wniosku oraz dokonać zgłoszenia. Po otrzymaniu postanowienia kwalifikującego dziecko do placówki, rodzice podpisali z wychowawcą kontrakt, w którym zobowiązali się do przestrzegania regulaminu placówki. Opieką świetlicową objęto dzieci uczęszczające do szkoły podstawowej w mieście Chrzanów oraz miejscowości Płaza. Opieką nie objęto uczniów gimnazjum oraz szkoły podstawowej w Balinie i Luskowicach.

(dowód: akta kontroli str. 14-29, 32, 231-235)

Dyrektor Centrum wyjaśniła, że:

- przed przyjęciem dziecka do świetlicy przeprowadzana jest rozmowa z rodzicami/opiekunami dziecka. Z powodu braku uprawnień nie przeprowadza się wywiadu na temat sytuacji rodzinnej,
- Centrum przeprowadziło konsultacje z dyrektorem szkoły podstawowej w Balinie oraz Luskowicach, pedagogami szkolnymi w tych szkołach oraz przedstawiło ofertę zajęć świetlicowych rodzicom/opiekunom, jednak ze względu na specyfikę środowiska (środowisko wiejskie, rodziny wielopokoleniowe z babciami, dziadkami) nie było chętnych do uczestniczenia w zajęciach świetlicowych. Natomiast młodzież gimnazjalna nie przejawiała zainteresowania udziałem w zajęciach świetlicowych – gimnazja zapewniały bogatą ofertę zajęć pozalekcyjnych i dodatkowych.

(dowód: akta kontroli str. 231-235)

Dyrektorzy szkół w Balinie oraz Luskowicach w informacji podali, że szkoła zabezpiecza uczniom pobyt w świetlicy szkolnej i nie ma potrzeby, aby ich uczniowie korzystali z placówki wsparcia dziennego prowadzonej przez CUS. Natomiast dyrektor:

- Zespołu Szkół Nr 3 w Chrzanowie w informacji podał, że w opinii nauczycieli pomocą placówki wsparcia dziennego powinni być objęci uczniowie gimnazjum (wsparcie mogłoby przynieść pozytywne efekty w zakresie poprawy funkcjonowania ucznia).

⁵ Kontrolującemu nie przedłożono dokumentów dotyczących sposobu naboru dzieci do placówki wsparcia dziennego.

⁶ W skład Zespołu wchodził: kierownik działu Świetlic, psycholog, terapeuta, wychowawca Świetlicy.

Jednak z informacji uzyskanych od uczniów wynika, że znaczna część uczniów potrzebujących pomocy niechętnie uczestniczyłaby w takich zajęciach;

- Publicznego Gimnazjum Nr 1 w Chrzanowie w informacji podał, że szkoła proponuje uczniom szeroką ofertę zajęć, które angażują czas wolny uczniów i konstruktywnie go wypełniają, stąd szkoła nie kierowała uczniów do placówki wsparcia dziennego.

(dowód: akta kontroli str. 236-241, 273-275)

Placówka wsparcia dziennego dysponowała 90 miejscami. W okresie objętym kontrolą wszystkie dzieci chętne do uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez świetlicę bez oczekiwania zostały przyjęte. W 2013 r. do świetlicy przyjęto 106 dzieci, 2014 r. – 112, 2015 r. – 86 i 62 w 2016 r. – wszystkie zostały przyjęte na wniosek rodziców/opiekunów⁷. W ciągu roku zrezygnowało z uczestnictwa w zajęciach, odpowiednio: 8 dzieci (decyzja rodzica/opiekuna – 7, zmiana miejsca zamieszkania – 1), 25 (decyzja rodzica/opiekuna – 19, zmiana miejsca zamieszkania – 3, wyjazd za granicę – 3), 22 (decyzja rodzica/opiekuna – 16, zmiana miejsca zamieszkania – 1, wyjazd za granicę – 5) i jedno (decyzja rodzica).

(dowód: akta kontroli str. 31-32, 219, 251)

Dyrektor Centrum wyjaśniła, że spadek liczby dzieci uczęszczających do placówki wsparcia dziennego nastąpił z powodów demograficznych oraz większej dostępności zajęć pozalekcyjnych i sportowych oferowanych przez macierzyste szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 276)

W Świetlicy prowadzone były dzienniki uczestnictwa w zajęciach. Kontrola obecności na zajęciach w miesiącu październiku i kwietniu wykazała, że:

- w 2013 r. w kwietniu na zapisanych 93 dzieci w zajęciach uczestniczyło od 35 do 49 dzieci (średnio 41), w październiku na zapisanych 73 dzieci w zajęciach uczestniczyło od 37 dzieci do 48 dzieci (średnio 43);
- w 2014 r. w kwietniu na zapisanych 69 dzieci w zajęciach uczestniczyło od 38 do 51 dzieci (średnio 41), w październiku na zapisanych 73 dzieci w zajęciach uczestniczyło od 52 dzieci do 62 dzieci (średnio 58);
- w 2015 r. w kwietniu na zapisanych 86 dzieci w zajęciach uczestniczyło od 42 do 61 dzieci (średnio 51), w październiku na zapisanych 55 dzieci w zajęciach uczestniczyło od 27 dzieci do 36 dzieci (średnio 34);
- w 2016 r. w kwietniu na zapisanych 63 dzieci w zajęciach uczestniczyło od 32 do 52 dzieci (średnio 50).

Udział w zajęciach nie był obowiązkowy.

Dzieci nie były podzielone na grupy. Opiekę nad dziećmi sprawowało od 4 do 7 pracowników Centrum (wychowawcy, logopeda). W dziennikach podawano nazwę zajęć, jakie odbywały się w danym dniu bez podania liczby dzieci, jaka w nich uczestniczyła.

(dowód: akta kontroli str. 71-72)

Dyrektor Centrum wyjaśniła, że zajęcia prowadzone w świetlicach nie wymagają tworzenia grup wiekowych. Integracja dzieci w różnym wieku sprzyja ich rozwojowi społecznemu i interpersonalnemu, stwarza warunki do praktycznego wykorzystania doświadczeń i umiejętności innych uczestników zajęć. Niejednokrotnie, w zależności od prowadzonych zajęć, zdarza się tworzyć mniejsze grupy podopiecznych.

(dowód: akta kontroli str. 231-235)

W Świetlicy opracowano dwa regulaminy (kontrakty) postępowania/zachowania – dla każdej sali oddzielny. Regulaminy znajdowały się w salach, z których korzystali wychowankowie (nr 16 i nr 25) i były umieszczone w miejscach widocznych i dostępnych dla dzieci.

W regulaminach zapisano m.in. zasady zachowywania się na sali i wobec siebie, utrzymania porządku, wzajemnej pomocy oraz obowiązków.

(dowód: akta kontroli str. 73-80)

Zgodnie z postanowieniami § 2 Regulaminu Świetlicy, placówka miała prowadzić działalność od poniedziałku do piątku w godzinach od 14⁰⁰ do 18⁰⁰, a w uzasadnionych przypadkach w innych godzinach. Świetlica zlokalizowana była na obrzeżach miasta. Uczniowie (poza mieszkającymi w pobliżu placówki wsparcia dziennego) dowożeni i odwożeni byli autobusem należącym do Gminy Chrzanów.

⁷ W latach 2013-2016 (I półrocze) sąd ani inna instytucja (m.in. poradnia psychologiczno-pedagogiczna, pedagog szkolny, zespół interdyscyplinarny) nie skierowała dziecka do uczestniczenia w zajęciach prowadzonych przez Świetlicę.

Dyrektor Centrum wyjaśniła, że godziny pracy świetlicy ustalono po konsultacjach z dyrektorami szkół i pedagogami szkolnymi. Wprowadzona na próbę wcześniejsza pora rozpoczynania zajęć (od godz. 12⁰⁰) nie sprawdziła się – frekwencja na zajęciach była niska (1-3 osoby). Nie zgłaszano potrzeby pracy świetlic w dniach wolnych od pracy. W roku szkolnym 2010/2011 świetlice środowiskowe prowadzone były, jako filie CUS we wszystkich szkołach podstawowych. Z uwagi, iż dyrektorzy szkół kierowali do świetlic środowiskowych klasy na zastępstwo (w przypadku braku możliwości zapewnienia opieki przez nauczycieli zatrudnionych w szkole) oraz trudności w wydzieleniu odpowiednich pomieszczeń, władze miasta podjęły decyzję o utworzeniu od 1 września 2011 r. jednej świetlicy i dowożenie do niej dzieci.

(dowód: akta kontroli str. 14, 231-235)

W okresie objętym kontrolą na każdy rok szkolny był opracowany plan pracy dla danej świetlicy, który zawierał nazwę zadania, formy jego realizacji, osoby odpowiedzialne za jego realizację oraz termin realizacji. We wszystkich planach zadania były podobne, tj. m.in.:

- prowadzenie zajęć dydaktyczno-wychowawczych (m.in. pomoc w odrabianiu zadań domowych, pomoc w nauce szkolnej, wyrównywanie braków szkolnych, pomoc w przygotowaniu posiłków, organizowanie zbiórek odzieży oraz darowizn) – okres realizacji cały rok;
- pomoc psychologiczno-pedagogiczna (m.in. zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, terapia pedagogiczna, pedagogika zabawy, diagnoza psychologiczna, wsparcie psychologiczne, poradnictwo i konsultacje psychologiczne dla wychowanków) – okres realizacji cały rok i zgodnie z potrzebami;
- terapia grupowa (terapia zajęciowa, elementy twórczego myślenia, trening umiejętności poznawczych) – okres realizacji cały rok;
- socjoterapia (kształtowanie kompetencji społecznych – trening komunikacji, asertywności, integracji, rozwiązywania konfliktów, kształtowanie kompetencji emocjonalnej – trening wyrażania uczuć, rozładowanie napięć emocjonalnych, kształtowanie pozytywnej samooceny i poczucia wartości w grupie rówieśniczej);
- choreoterapia – m.in. nauka układów tanecznych poprawiająca koordynację słuchową, ćwiczenia taneczne poprawiające równowagę i zręczność – okres realizacji cały rok;
- propagowanie zdrowego stylu życia – m.in. zajęcia sportowe i rekreacyjne, sprawowanie opieki podczas wycieczek, wyjść do kina i na basen, współorganizowanie wspólnych imprez – okres realizacji cały rok;
- trening samoobsługi – organizowanie zajęć porządkowych, nauka czynności samoobsługowych, utrzymanie czystości i higieny ciała – okres realizacji cały rok.

(dowód: akta kontroli str. 33-44)

W okresie objętym kontrolą w placówce wsparcia dziennego zatrudnionych było 11 osób (9 kobiet, 2 mężczyzn – wychowawca oraz psycholog), z tego:

- 3 wychowawców – na czas nieokreślony;
- 4 wychowawców – na czas określony (w świetlicy pracowali od 4 do 6 lat);
- terapeuta – na czas nieokreślony;
- logopeda – pracuje w od 1 października 2012 r., co rok odnawiana była umowa na czas określony od 1 września danego roku do 30 czerwca roku następnego;
- psycholog – pracował od 15 września 2011 r. do 28 lutego 2014 r.;
- kierownik świetlicy – na czas nieokreślony.

W okresie od 1 stycznia 2013 r. do 30 czerwca 2016 r. dyrektor CUS nie zwracała się do Rady Miasta o zatrudnienie dodatkowych pracowników w placówce wsparcia dziennego oraz nie korzystała z pomocy wolontariuszy.

Dyrektor Centrum wyjaśniła, że po rozwiązaniu umowy z psychologiem czyniono starania w celu pozyskania nowej osoby na to stanowisko. Jednak (możliwe do wypłacenia wynagrodzenie i zatrudnienie na część etatu) nie wzbudziła zainteresowania i nie przyniosła oczekiwanych efektów. Od 1 sierpnia 2016 r. na stanowisku młodszego wychowawcy pracuje osoba, która ukończyła studia magisterskie z zakresu psychologii. W swojej pracy wykorzystuje wiadomości i umiejętności nabyte w toku studiów – jednak zgodnie z art. 26 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny nie może być zatrudniona na stanowisku psychologa.

(dowód: akta kontroli str. 45-49, 70, 231-235)

Osoby zatrudnione w świetlicy posiadały kwalifikacje określone w art. 25 i 26 ustawy o wspieraniu rodziny.

(dowód: akta kontroli str. 45-49)

CUS na szkolenia pracowników Świetlicy w latach 2013-2016 (I półrocze) wydatkował ogółem 11 871 zł (odpowiednio 2 466 zł, 2 940 zł, 3 085 zł i 3 380 zł). Każdy z pracowników odbył od jednego do pięciu szkoleń w danym roku.

Dyrektor Centrum wyjaśniła, że szkolenia były wybierane pod kątem możliwości ich wykorzystania w bieżącej pracy z dziećmi lub podniesienia umiejętności i kompetencji pracowników. W danym szkoleniu uczestniczyli w miarę możliwości wszyscy pracownicy. Organizacja pracy wymaga od nich elastyczności i bieżącego dostosowania się do potrzeb wychowanków.

(dowód: akta kontroli str. 50-55)

W okresie objętym kontrolą dzieci uczęszczające do świetlicy otrzymywały jeden posiłek tzw. podwieczorek (kanapki, owoce, warzywa, nabiał, herbata, kakao, napoje owocowe, itp.). Produkty zakupywano ze środków CUS.

Placówka nie pozyskiwała środków na dożywianie z budżetu państwa w ramach realizowanego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu lub innego programu.

(dowód: akta kontroli str. 231-235)

W okresie objętym kontrolą w CUS podmioty zewnętrzne przeprowadziły ogółem 15 kontroli, z tego: Urząd Miejski – trzy, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Chrzanowie – siedem oraz po jednej – Starostwo Powiatowe w Chrzanowie, Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie, Ośrodek Pomocy Społecznej w Chrzanowie, Zakład Ubezpieczeń Społecznych i Państwowa Inspekcja Pracy. Przedmiotem kontroli nie była działalność merytoryczna placówek wsparcia dziennego.

(dowód: akta kontroli str. 59-65)

W okresie objętym kontrolą do CUS wpłynęły dwie skargi na działalność placówek wsparcia dziennego (w 2013 r.) i zachowania wychowawcy (2014 r.), tj.:

- na zawieszenie w 2013 r. dziecka w zajęciach świetlicowych z uwagi na nieprzestrzeganie przez nie regulaminu świetlicy i stwarzanie zagrożenia dla innych – zawarto porozumienie z matką dziecka, w którym określono zasady postępowania w przypadku wystąpienia w czasie zajęć w świetlicy zachowań agresywnych,
- użycia przez wychowawcę wobec jednego dziecka niestosownych słów w czasie powrotu z wycieczki. CUS udzielił matce dziecka stosownych wyjaśnień.

Natomiast do Urzędu Miejskiego w Chrzanowie wpłynęły skargi dotyczące CUS (na dyrektora, pracownika oraz działalność Centrum) – wszystkie uznano za bezzasadne.

(dowód: akta kontroli str. 66- 69)

Placówka wsparcia dziennego zlokalizowana była na obrzeżach Chrzanowa. Do swojej dyspozycji miała:

- salę o powierzchni 87,3 m² na parterze budynku (świetlica środowiskowa), w której były m.in. 4 stoliki o wysokości 75 cm, 2 o wysokości 65 cm, 18 stołków o wysokości 43 cm i 6 o wysokości 34 cm, meblościanka kuchenna (w której były m.in. sztućce, talerze, szklanki, ekspres do kawy), kuchenka elektryczna, lodówka, zmywarka do naczyń, regały na pomoce dydaktyczne, pomoce dydaktyczne oraz zabawki;
- salę o powierzchni 80 m² na pierwszym piętrze (sala terapeutyczna), w której było m.in. 7 stolików o wysokości 75 cm, 1 o wysokości 65 cm, 22 stołki o wysokości 43 cm i 5 o wysokości 34 cm, 8 szaf, w których były pomoce dydaktyczne (m.in. słowniki, encyklopedie, atlas geograficzny, kredki, zabawki), stół do gry w tenisa stołowego. Z salą połączony był aneks kuchenny, w którym były meble kuchenne, kuchenka elektryczna z piekarnikiem, kuchenka mikrofalowa, lodówka, ekspres do kawy;
- salę gimnastyczną o powierzchni 103 m² na parterze, w której był stół do gry w tenisa stołowego. Kaloryfery zabezpieczone były siatką;
- pokój terapeutyczny na parterze, który był wyposażony w stolik, 2 krzesła, 3 fotele i szafę;
- 4 sanitariaty, jeden na parterze (w tym jeden dla osób niepełnosprawnych) i 3 na I piętrze (damski, męski i dla osób niepełnosprawnych).

We wszystkich pomieszczeniach sanitarnych była podłączona ciepła i zimna woda, w pojemnikach było mydło w płynie oraz ręczniki papierowe, a w kabinach papier toaletowy. W przyziemiu była szatnia, z której mogli korzystać wychowankowie.

W placówce spełniono wymogi wynikające z postanowień § 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 października 2015 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych, jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzona placówka wsparcia dziennego⁸. We wszystkich pomieszczeniach zajmowanych przez placówkę wsparcia dziennego było czysto, a wyposażenie będące na ich stanie miało odpowiednie atesty i certyfikaty.

(dowód: akta kontroli str. 73-96)

CUS na funkcjonowanie placówki wsparcia dziennego wydatkował w latach 2013-2016 (I półrocze) 1 688 tys. zł (odpowiednio 489,2 tys. zł, 498,0 tys. zł, 500,7 tys. zł i 200,1 tys. zł). Źródłem finansowania tych wydatków były środki własne Gminy. W okresie objętym kontrolą Centrum nie występowało do Burmistrza o dodatkowe środki na prowadzenie placówki, w tym na zadania inwestycyjne. Dyrektor Centrum wyjaśniła, że środki otrzymywane z budżetu Gminy Chrzanów w pełni zabezpieczają funkcjonowanie placówki wsparcia dziennego.

(dowód: akta kontroli str. 56-58, 223-226)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. W ocenie NIK efektywna realizacja zadań CUS na rzecz dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem i przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych wymaga udziału psychologa. Od marca 2014 r. CUS nie ma zatrudnionego psychologa. Wprawdzie jeden z obecnie zatrudnionych w CUS wychowawców ukończył studia w zakresie psychologii, jednak nie spełnia wymogów określonych w art. 26 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny nie może być zatrudniona na stanowisku psychologa. Dlatego też wskazane jest kontynuowanie działań w celu zatrudnienia w CUS psychologa.
2. CUS zapewnia w świetlicy opiekę i zajęcia dla uczniów klas I-VI szkół podstawowych. Zdaniem NIK potencjał CUS umożliwi objęcie opieką również dzieci w wieku gimnazjalnym. W porozumieniu z Ośrodkiem Pomocy Społecznej i szkołami można dokonać analizy możliwości prowadzenia przez CUS działalności w tym zakresie.

2. Skuteczność pracy placówki wsparcia dziennego

W okresie objętym kontrolą dwoje dzieci uczęszczających do placówki wsparcia dziennego zostało umieszczonych w pieczy zastępczej.

(dowód: akta kontroli str. 31)

Kontrola dokumentacji 30 spraw (20 dotyczących dzieci bez dysfunkcji i 10 z dysfunkcjami)⁹ wykazała, że we wszystkie dzieci do placówki wsparcia dziennego zostały zapisane przez rodziców/opiekunów, a w dokumentacji znajdowały się ich wnioski o przyjęcie dziecka.

Dla każdego dziecka bez dysfunkcji sporządzono kartę indywidualnej obserwacji dziecka. Karty sporządzono w terminie od 3 do 25 dni (w jednym przypadku kartę sporządzono w terminie 37 dni – dziecko do placówki uczęszczało raz w tygodniu) od przyjęcia dziecka do placówki wsparcia dziennego (średnio sporządzano w terminie 15 dni). Diagnoza zawierała wyniki obserwacji i analizę zachowań dziecka w jego relacjach ze światem, rozpoznanie potrzeb dziecka (w 10 przypadkach) oraz mocne strony dziecka (w 16 przypadkach). W dokumentacji brak było wyników wywiadu i rozmowy indywidualnej przeprowadzonej z rodzicami/opiekunami, wywiadu i konsultacji z wychowawcami szkolnymi dziecka, pracownikami socjalnymi. Dla dzieci nie opracowano indywidualnych planów pracy, uwzględniających m.in. ich indywidualne predyspozycje, kompetencje. Wychowawcy świetlicy analizowali wyniki obserwacji i raz w roku wyniki obserwacji dziecka wpisywali do jego indywidualnej „Karty obserwacji dziecka”. W dokumentacji dziecka brak było dokumentów potwierdzających współpracę placówki z rodzicami/opiekunami dziecka,

⁸ Dz. U. poz. 1630.

⁹ Do badania wybrano dzieci uczęszczające do placówki od jednego do 3 lat, w tym 20 spraw dotyczących dzieci bez dysfunkcji i 10 dzieci z dysfunkcją. W badanej próbie nie było dzieci skierowanych przez sąd, było 2 dzieci oddanych do pieczy zastępczej.

placówkami oświatowymi (wychowawcami, pedagogami szkolnymi) oraz działań wspierających rodzinę przez Ośrodek Pomocy Społecznej.

(dowód: akta kontroli str. 97-178, 258-272)

Dla każdego dziecka z dysfunkcją sporządzono arkusz oceny poziomu funkcjonowania oraz kartę indywidualnej obserwacji dziecka. Karty sporządzono średnio w terminie 15 dni od przyjęcia dziecka do placówki wsparcia dziennego. Diagnoza zawierała wyniki obserwacji i analizę zachowań dziecka w jego relacjach ze światem, rozpoznanie potrzeb oraz mocne strony dziecka (w 1 przypadku). W dokumentacji brak było wyników wywiadu i rozmowy indywidualnej przeprowadzonej z rodzicami/opiekunami, wywiadu i konsultacji z wychowawcami szkolnymi dziecka, pracownikami socjalnymi. Dla dzieci nie opracowano indywidualnych planów pracy, uwzględniających m.in. ich indywidualne predyspozycje, kompetencje. W karcie planowania działań terapeutycznych na dany rok podawano formy terapii, jakie będą prowadzone z dzieckiem oraz osoby odpowiedzialne za jej prowadzenie. Wychowawcy świetlicy dwa razy do roku wyniki obserwacji dziecka wpisywali do jego indywidualnej „Karty obserwacji dziecka” (w regulaminie organizacyjnym nie określono częstotliwości dokonywania wpisów z obserwacji dziecka). W dokumentacji dziecka brak było dokumentów potwierdzających współpracę placówki z rodzicami/opiekunami dziecka, placówkami oświatowymi (wychowawcami, pedagogami szkolnymi), podmiotami leczniczymi.

(dowód: akta kontroli str. 179-218, 258-272)

Dyrektor Centrum wyjaśniła, że:

- brak indywidualnych programów pracy z wychowankami wynika z faktu, że w świetlicach prowadzone są zajęcia grupowe, w czasie których nie ma możliwości realizowania zindywidualizowanych i dostosowanych do potrzeb tylko jednego dziecka. Świetlice, w założeniach nie zakładają indywidualnej terapii danego dziecka;
- forma prowadzonych zajęć, specyfika pracy świetlic oraz brak szczegółowej wiedzy na temat dysfunkcji dziecka uniemożliwiają dokonanie szczegółowej oceny osobowości wychowanka, jego zaburzeń w zachowaniu, stąd arkusze obserwacji zawierają ogólne informacje o zachowaniu i postępach dziecka (w okresie, w którym w placówce był zatrudniony psycholog, uczestniczył on w ocenie danego dziecka);
- współpraca z rodzicami/opiekunami dziecka, wychowawcami klas, pedagogami szkolnymi, pracownikami OPS przebiega na bieżąco i w miarę potrzeb. W danej sytuacji wychowawcy osobiście lub telefonicznie kontaktują się z ww. osobami i wspólnie rozwiązują zaistniałe problemy dziecka, lecz z uwagi na brak uregulowań wewnętrznych w tym zakresie nie są odnotowywane w dokumentach. W wyniku czynności kontrolnych NIK zostaną opracowane nowe wzory dokumentów oraz procedury. O podjętych działaniach placówka poinformuje NIK.

(dowód: akta kontroli str. 252-253, 276)

Z badań ankietowych¹⁰ przeprowadzonych:

a) wśród 30 wychowanków świetlic, m.in.:

- 15 wychowanków każdego dnia korzystało ze świetlicy, 6 – trzy razy w tygodniu, 4 – dwa razy w tygodniu oraz 5 – raz w tygodniu;
- 26 było bardzo zadowolonych z tego, że może uczęszczać do świetlicy, 2 było zadowolonych, jeden był trochę zadowolony, a jeden był niezadowolony;
- 12 ma wielu serdecznych i dobrych przyjaciół, 16 dobrych, a 2 ma jedną koleżankę/kolegę;
- 23 podało, że w świetlicy jest wiele ciekawych i interesujących oraz pożytecznych zajęć, a 7 że kilka;
- 23 podało, że gdy ma trudności w nauce to zawsze może liczyć na pomoc wychowawcy w świetlicy, 2 – na niektórych wychowawców, 2 – na nauczycieli w szkole i 3 – na inne osoby;
- 27 podało, że gdy zdarzyło się im być smutnym ktoś z wychowawców starał się im pomóc;

¹⁰ Wychowankom oraz rodzicom/opiekunom przekazano po 50 ankiet, wróciło po 30 ankiet. Wychowawcom dzieci przekazano 35 ankiet.

- 19 nauczyło się systematycznie odrabiać lekcje, 14 używać zwrotów dziękuję, proszę, przepraszam, 5 mówić szczerze o swoich kłopotach, trudnościach, 9 pomagać innym osobom;
- b) wśród 30 rodziców, m.in.:
- 27 podało, że dziecko bardzo chętnie chodzi na zajęcia, a jeden że niezbyt chętnie;
 - 28 podało, że jest bardzo zadowolona z pobytu dziecka w świetlicy, a jeden trochę;
 - 22 podało, że zachowanie dziecka się poprawiło, raczej tak – 2, raczej nie – 2 oraz 5 – nie widziało żadnych zmian;
 - 18 - podało, że dziecko jest grzeczniejsze, 16 – chętnie pomaga rodzeństwu lub rodzicom, 12 – słucha dorosłych, 14 – lepiej się uczy;
 - 3 podało, że kontakt z wychowawcami w świetlicy ma częściej niż raz w miesiącu, 5 – raz w miesiącu, 8 – od 3 do 4 razy w roku, a 6 – od 1 do 2 razy w roku;
 - 24 nie udzieliło odpowiedzi, co trzeba zmienić, aby praca w świetlicy była efektywniejsza, jeden podał, aby wprowadzić zajęcia z psychologiem, jeden aby dostosować zajęcia do wieku i zainteresowań dzieci, jeden aby zakupić sprzęt sportowy i audiowizualny oraz jeden aby było więcej wycieczek;
- c) wśród 35 nauczycieli i wychowawców, m.in.:
- 21 podało, że zachowanie dziecka się poprawiło, 5 – raczej tak, 3 – nie widziało żadnych zmian;
 - 18 podało, że dziecko jest grzeczniejsze, 13 – że chętnie pomaga kolegom/koleżankom w szkole, 11 – słucha dorosłych i wykonuje swoje obowiązki, 9 – że lepiej się uczy;
 - 23 podało, że jest zadowolona ze współpracy z placówką wsparcia dziennego, a w 5 przypadkach nie mieli informacji, że dziecko uczęszcza do takiej placówki;
 - jeden wniósł aby wprowadzić zajęcia z psychologiem;
 - dwóch wnioskowało aby poprawić komunikację między wychowawcami w szkole i w placówce wsparcia dziennego.

(dowód: akta kontroli str. 242-250)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość: Centrum nie dopełniło obowiązku wynikającego z regulaminu organizacyjnego placówki i nie opracowało indywidualnych programów pracy z dzieckiem. Dyrektor wyjaśniła, że brak indywidualnych programów pracy z wychowankami wynika z faktu, że w świetlicach prowadzone są zajęcia grupowe, w czasie których nie ma możliwości realizowania zindywidualizowanych i dostosowanych do potrzeb tylko jednego dziecka. Świetlice, w założeniach nie zakładają indywidualnej terapii danego dziecka.

(dowód: akta kontroli str. 252-253)

Zgodnie z postanowieniami art. 24 ust. 3 pkt 2 ustawy o wspieraniu rodziny placówka prowadzona w formie specjalistycznej w szczególności realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię.

Regulamin Organizacyjny Świetlic w § 2 pkt 12 ppkt 5 stanowił, że do zadań świetlicy środowiskowej i terapeutycznej należy opracowanie i realizacja indywidualnych programów pracy z wychowankiem, natomiast w ppkt. 13 tego paragrafu podano, że zadania Świetlicy Środowiskowej i Świetlicy Terapeutycznej realizowane są poprzez codzienne zajęcia grupowe prowadzone zgodnie z tygodniowym rozkładem zajęć.

Zaznaczyć przy tym należy, że Regulamin ten przyjęto w 2011 r., tj. przed wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny

(dowód: akta kontroli str. 15-16, 97-218)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Zdaniem NIK wyniki ankiet wskazują na potrzebę zintensyfikowania współpracy CUS z rodzicami/opiekunami dzieci uczęszczających do placówki wsparcia dziennego, ich wychowawcami i nauczycielami. Wśród rodziców 46,7% wskazało, że kontakt z wychowawcami w świetlicy ma od jednego do 4 razy w roku, a 5 nauczycieli (na 35) nie wiedziało, że ich podopieczni uczęszczają do placówki wsparcia dziennego. W ocenie NIK wskazane jest również Centrum nawiązanie ściślejszej współpracy z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Chrzanowie, celem wspólnego identyfikowania, diagnozowania potrzeb, programowania działań (w tym zachęcania rodziców do korzystania przez dzieci z placówek

wsparcia dziennego) oraz monitorowania sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w sprawowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Kontakty i współpraca w powyższym zakresie powinny mieć odzwierciedlenie w prowadzonej w CUS dokumentacji.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹¹, wnosi o:

- 1) kontynuowanie działań w kierunku zatrudnienia w CUS psychologa;
- 2) rozważenie możliwości objęcia opieką placówki wsparcia dziennego dzieci w wieku gimnazjalnym;
- 3) rozszerzenie współpracy z rodzicami/opiekunami dzieci uczęszczających do placówki wsparcia dziennego, ich wychowawcami, nauczycielami, pedagogami szkolnymi oraz pracownikami Ośrodka Pomocy Społecznej w Chrzanowie, celem ustalenia optymalnych rozwiązań pomocowych dla tych dzieci i ich rodzin;
- 4) dostosowanie regulaminów placówki wsparcia dziennego do obowiązujących przepisów dotyczących placówek wsparcia dziennego i aktualnych potrzeb.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kraków, dnia 28 listopada 2016 r.

Kontroler

Jerzy Baranek
Główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Krakowie

z up.

Marcin Kopec
Wicedyrektor

¹¹ Dz.U. z 2015 r., poz. 1096 oraz z 2016 r., poz. 677.